

Time: 3 hours

Marks: 100

N.B.: 1) All questions are compulsory.

2) Each question carries 20 Marks.

3) Use simple calculator is allowed.

4) Graph paper will be supplied on request.

5) Attach the graph paper inside the answer book.

Q.1. Attempt any two of the following:-

20

- What is mean by social science research? State the basic assumptions of research.
- Explain the significance of social science research.
- Which are the limitations of social science research?

Q.2. Attempt any two of the following:-

20

- Explain the selection of research problems.
- Which are the criterion of selection of a research problem?
- Explain the types of research design.

Q.3. Attempt any two of the following:-

20

- Describe Interview method.
- Which are the essentials of a good sampling?
- Explain the various method of Non- Random sampling.

Q.4. Attempt any two of the following:-

20

- Draw the greater than cumulative frequency

Marks.	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
No. of student	9	16	30	23	07

- Calculate the arithmetic mean and mode from the following data.

Weight(x)	20-40	40-60	60-80	80-100	100-120	120-140	140-160
No. of students	06	08	10	23	20	18	15

- Calculate quartiles deviation (QD) for the following data.

Income (Rs.)	200-300	300-400	400-500	500-600	600-700
No. of Workers	12	23	25	15	10

Q.5 .(A) Attempt any **two** of the following:-

20

- Discuss on the Objective of social science research
- Write note on data collection and analysis
- State Merits and demerits of questionnaire method
- Explain the various method of random sampling.

OR

Q.5 (B) Answer the Multiple-Choice Questions (MCQs) by choosing the correct option given below. 20

- 1) A common test in research demands much priority on.
 - a) Non Reliability
 - b) Non Use ability
 - c) Objectivity
 - d) Non Subjectivity
- 2) Information is _____.
 - a) Raw Data
 - b) Processed Data
 - c) Input data
 - d) Organized data
- 3) "A systematic step-by-step Procedure following logical process of reasoning" called _____.
 - a) Experiment
 - b) Observation
 - c) Deduction
 - d) Scientific method
- 4) "Empirically verifiable observation" is _____.
 - a) Theory
 - b) Value
 - c) Fact
 - d) Statement
- 5) Science is broadly divided into _____.
 - a) Natural and Social
 - b) Natural and Physical
 - c) Physical and Mental
 - d) Social and Physical
- 6) In the process of conducting research 'Formulation of Hypothesis' is followed by _____.
 - a) Statement of Objectives
 - b) Analysis of Data
 - c) Selection of Research Tools
 - d) Collection of Data
- 7) In the formulation of the problem we need to give a _____.
 - a) Title
 - b) Index
 - c) Bibliography
 - d) Concepts

- 8) The formulated problem should have _____
- Originality
 - Values
 - Coherence
 - Facts
- 9) Concepts which cannot be given operational definitions are _____ concepts.
- Verbal
 - Oral
 - Hypothetical
 - Operational
- 10) Hypothesis concerned with analytical variable is _____.
- Null Hypothesis
 - Casual Hypothesis
 - Barren Hypothesis
 - Analytical Hypothesis
- 11) The first step in a survey is _____ of a problem.
- Application
 - Rejection
 - Selection
 - Planning
- 12) Data collected and compiled by others is called
- Primary
 - Secondary
 - Primary and Secondary
 - Primary but not Secondary
- 13) Interview with a detailed standardized schedule is called _____
- Clinical Interview
 - Structural Interview
 - Group Interview
 - Direct Interview
- 14) Questions in which only two alternatives are possible is called ----
- Multiple choice questions
 - Dichotomous questions
 - Open ended questions
 - Structured questions
- 15) Selection of a football team for FIFA World Cup is called as -----
- random sampling
 - systematic sampling
 - purposive sampling
 - cluster sampling
- 16) a) Which of the following measures the difference between maximum and minimum value?
- Mean
 - Range
 - Media
 - Mode

- 17) The scatter in a series of values about the average is called -----
- a) Central tendency
 - b) Dispersion
 - c) Skewness
 - d) Symmetry
- 18) The sum of absolute deviations is minimum if these deviations are taken from the
-
- a) Mean
 - b) Mode
 - c) Median
 - d) Upper quartile
- 19) Find out mode of the following data series: 10,21,32,43,54,65,76,87,98
- a) 65
 - b) 76
 - c) 87
 - d) 98
- 20) Calculate Standard Deviation when “sum of squared deviation from mean: = 100 and number of observations(n) = 25
- a) 2
 - b) 3
 - c) 4
 - d) 5

(मराठी रूपांतरण)

(वेळ - तीन तास ३)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) प्रत्येक प्रश्नाला २० गुण आहेत.
 ३) साधे गणकयंत्र वापरता येईल
 ४) विनंतीवरून आलेख पत्र देण्यात येईल.
 ५) आलेख कागद उत्तरपत्रिकेच्या आतमध्ये जोडा.

- प्रश्न-१** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) सामाजिक शास्त्र संशोधन म्हणजे काय? संशोधनाचे मूलभूत गृहीतके सांगा.
 ब) सामाजिक शास्त्र संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा
 क) सामाजिक शास्त्र संशोधनाच्या मर्यादा कोणत्या आहेत?
- प्रश्न -२** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) संशोधन समस्येची निवड स्पष्ट करा
 ब) चांगल्या संशोधन समस्येच्या निकष कोणत्या आहेत?
 क) संशोधन आराखड्याचे प्रकार स्पष्ट करा:
- प्रश्न-३** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
- अ) मुलाखत पद्धतीचे वर्णन करा.
 ब) चांगल्या नमुना निवडीसाठी लागणाऱ्या आवश्यक गोष्टी कोणत्या आहेत ?
 क) अ-यादृच्छिक नमुनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
- प्रश्न- ४** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) पेक्षा जास्त संचित वारंवारता वक्र काढा
गुण	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
विद्यार्थी संख्या	9	16	30	23	07
- ब) खालील माहितीवरून गणितीय मध्य आणि बहुलक काढा.
वजन (x)	20-40	40-60	60-80	80-100	100-120	120-140	140-160
विद्यार्थी संख्या	06	08	10	23	20	18	15
- क) खालील माहितीवरून चतुर्थक विचलन काढा.
उत्पन्न (,000)	200-300	300-400	400-500	500-600	600-700
कामगार संख्या	12	23	25	15	10

प्रश्न ५ अ) पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

1. सामाजिक शास्त्र संशोधनाच्या उद्दिष्टावर चर्चा करा
2. तथ्य संकलन आणि विश्लेषण यावर टीप लिहा
3. प्रश्नावली पद्धतीचे गुण दोष सांगा
4. यादृच्छिक नमुन्याच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा

ब) खालील दिलेला योग्य पर्याय निवडून बहुपर्यायी प्रश्नांची(MCQs) उत्तरे द्या.

२०

1. संशोधनातील सामान्य चाचणी -----याला जास्त प्राधान्य देते

- अ) अविश्वसनीयता
- ब) उपयोगिता नसणे
- क) वस्तुनिष्ठता
- ड) व्यक्तिनिष्ठता नसणे

2. माहिती ही _____

- अ) कच्ची माहिती
- ब) प्रक्रिया केलेला माहिती
- क) पुरवलेली माहिती
- ड) संयोजित माहिती

3. "युक्तिवादाची व्यवस्थाबद्ध चरण-दर-चरण पद्धतशीर तार्किक प्रक्रिये असते" तिला _____ म्हणतात

- अ) प्रयोग
- ब) निरीक्षण
- क) विगमन
- ड) वैज्ञानिक पद्धत

4. "अनुभवानुसार सत्यापित अवलोकन" म्हणजे _____ .

- अ) सिद्धांत
- ब) मूल्य
- क) तथ्य
- ड) विधान

5. विज्ञान व्यापकपणे _____ मध्ये विभागले गेले आहे

- अ) नैसर्गिक आणि सामाजिक
- ब) नैसर्गिक आणि शारीरिक
- क) शारीरिक आणि मानसिक
- ड) सामाजिक आणि शारीरिक

6. संशोधन करण्याच्या प्रक्रियेत गृहितकृत्य निर्मिती पाठोपाठ _____ येते

- अ) संशोधनाची उद्दिष्टे
- ब) तथ्यांचे विश्लेषण
- क) संशोधन तंत्राची निवड
- ड) तथ्य गोळा करणे

7. समस्या तयार करताना _____ देण्याची गरज आहे.
अ) शीर्षक
ब) अनुक्रमणिका
क) ग्रंथसंग्रह
ड) संकल्पना
8. समस्या सूत्रणामध्ये _____ असावी.
अ) मौलिकता
ब) मूल्ये
क) सुसंवाद
ड) तथ्ये
9. कार्यरत परिभाषा दिल्या जाऊ शकत नाहीत अशा संकल्पना म्हणजे _____ संकल्पना.
अ) तोंडी
ब) मौखिक
क) गृहीत
ड) कार्यात्मक
10. विश्लेषणात्मक चलशी संबंधित _____ आहे.
अ) शून्य गृहितकृत्य
ब) प्रासंगिक गृहितकृत्य
क) निष्फळ गृहितकृत्य
ड) विश्लेषणात्मक गृहितकृत्य
11. सर्वेक्षणातील पहिली पायरी म्हणजे समस्या _____ आहे.
अ) अर्ज
ब) नकार
क) निवड
ड) नियोजन
12. इतरांकडून गोळा केलेला आणि संकलित केलेल्या तथ्यांना _____ स्रोत म्हणतात.
अ) प्राथमिक
ब) द्वितीय
क) प्राथमिक व द्वितीय
ड) प्राथमिक पण द्वितीय नाही
13. तपशीलवार प्रमाणित वेळापत्रकांसह मुलाखतीला _____ म्हटले जाते
अ) क्लिनिकल मुलाखत
ब) रचनात्मक मुलाखत
क) गट मुलाखत
ड) थेट मुलाखत
14. ज्या प्रश्नांमध्ये केवळ दोन पर्याय शक्य आहेत त्यांना म्हणतात _____
अ) एकाधिक निवड प्रश्न
ब) द्विगोष्ट प्रश्न
क) ओपन - -एंड प्रश्न
ड) संरचित प्रश्न

15. फिफा विश्वचषक फुटबॉल संघाच्या निवडीस _____ म्हणतात
अ) यादृच्छिक नमुना
ब) पद्धतशीर नमुना
क) हेतुपूर्ण नमूना
ड) स्तरीत नमूना
16. खालील पैकी कोणते कमाल आणि किमान मूल्यातील फरक मोजते?
अ) मध्य
ब) विस्तार
क) मध्यम
ड) बहुलक
17. सरासरीच्या मूल्यांच्या मालिकेत स्कॅटरला म्हणतात
अ) केंद्रीय प्रवृत्ती
ब) प्रसरण
क) अस्वस्थता
ड) सममिती
18. निव्वळ विचलनाची बेरीज ही किमान असते जर ती _____ घेतली असेल
अ) मध्य
ब) बहुलक
क) मध्यगा
ड) अप्पर चतुर्थांश
19. खालील माहिती वरून बहुलक शोधा : 10,21,32,43,54,65,76,87,98
अ) 65
ब) 76
क) 87
ड) 98
20. मध्य वरून काढलेल्या विचलनाच्या वर्गाची बेरीज = १०० आणि निरीक्षण संख्या = २५ असता प्रमाण विचलन काढा
अ) 2
ब) 3
क) 4
ड) 5
